

været længe undervejs. Man må ønske, der må blive mulighed for at få de afsluttende bind frem snarest.

Ole Degn

B o B r a m s e n: *Huset Glücksborg i 150 år. 1-2.* (Forum, 1975). 345, 340 s.

Ideen med at skrive huset Glücksborgs historie synes nærliggende og god. Nærmere eftertanke og det foreliggende resultat fører alligevel til, at ideen endda ikke er så god (dette har ikke noget med bogens kvaliteter at gøre).

Bo Bramsen har sat sig for at behandle de forskellige grene af familien med hovedvægten på regerende huse. Det viser sig imidlertid, at der ikke er nogen egentlig sammenhæng. Det, værket giver, er i virkeligheden biografier af Glücksborgere eller af fyrster gift med Glücksborgere i Danmark, Grækenland, Norge, Rusland og England med afstikkere til Jugoslavien, Rumænien m. m.

Der er lagt afgørende vægt på det biografiske, på familieforbindelserne og på de store begivenheder, derimod siges der mindre om de pågældende fyrsters samfundsmæssige eller politiske funktion. I den henseende er bogen næsten mest fyldig jo fjærnere, vi er fra Danmark. Det kan således synes ganske urimeligt – selv om det biografiske står i forgrunden – at der næsten intet berettes om f. eks. Christian Xs politiske aspirationer, hvortil kilderne ellers efterhånden flyder ret fyldigt. Det havde også været rimeligt med nogle vurderinger af monarkiets betydning i de forskellige lande til forskellige tider. Værket ville ikke have fået unødigt og belæ-

stende tyngde, selv om dette var blevet taget med.

Nu er det blevet en række livfulde person- og situationsskildringer. Selv om de mange enkeltheder og slynge-ede familietråde undertiden kan virke noget slørende, er det dog lykkedes at fastholde klarhed i fremstillingen. Selv om historikeren af i dag ikke lægger megen vægt på fyrstehusene, er det dog en bog, der er værd at læse som et led i helhedsbilledet af samfundene og et karakteristisk ydre træk ved dem. Billedstoffet er også godt i den henseende.

Vagn Dybdahl

J o h a n n e L u i s e H e i b e r g: *Et liv genoplevet i erindringer.* Udg. ved Niels Birger Wamberg. 1-4. (Gyldendal, 1973-74). 400, 256, 266, 316 s.

Den nye – 5. udgave – af fru Heibergs erindringer er nærmest en folkeudgave af den edition, Aage Friis m. fl. forestod i 1944. Retskrivningen er normaliseret til den nugældende, og varianterne eller rettere udeladelserne er indarbejdet i teksten, mens de i 1944-udgaven var optaget i et selvstændigt bind. Der er ret omfattende registre og nydelige illustrationer, dog uden overdådighed.

Vagn Dybdahl

E l i a s B r e d s d o r f f: *Den store nordiske krig og seksualmoralen.* (Gyldendal, 1974). 426 s.

Bogen har undertitlen: En dokumentarisk fremstilling af sædelighedsdebatten i nordisk litteratur i 1880'erne.

Det er væsentligt at mærke sig undertitlen, idet den klart angiver bogens begrænsning, som består i at sammenkæde en række ciater med en fortløbende tekst, en fremstillingsteknik som vistnok i flere år har været stærkt på retur. Bogen her viser imidlertid, at det stadig kan gøres, og det er sikkert en form, som stadig kan have en mission, når markedet er – som det tidligere hed – den dannede almenhed. Det er en teknik, Vilhelm Østergaard udnyttede med stort held (hans »Et ægteskabs historie« fra 1883 burde måske have været med!)

Bogens emne er de jævnlige debatter mellem nordiske litterater, teologer og kvindesagsfolk, der fandt sted i 80'erne, og som tog rigtig fart med Bjørnsons »En hanske«. Debatten og dens forløb er ret velkendt; men her er samlet et stort materiale, som ellers er svært tilgængeligt. Dog gælder det, at de meddelte dokumentuddrag ofte er ganske kortfattede og ikke i sig selv kan danne grundlag for videnskabelige studier, men nok være udgangspunkter.

Vurderet som underholdende og oplysende læsning er bogen tilfredsstillende, selv om læseren nok i forvejen bør have en nogenlunde sikker viden om personer og samfundstilstande i perioden. Dog vil sådanne læsere måske alligevel have ønsket en noget mere tematisk disposition i stedet for den nuværende ret episodiske. Vurderet som kildeudgave er den, som det allerede er antydnet, ikke tilfredsstillende.

Endelig vurderet som en videnskabelig fremstilling af sædelighedsfejderne, ja, en sådan er der ikke tale om. Dertil mangler der i al for høj grad analyse, systematik og relevans til samfundsforholdene.

Vagn Dybdahl

Erik Christensen: *Havnearbejderstrejken i Esbjerg i 1893.*

Træk af arbejdsmændenes fagforenings første år i Esbjerg. (Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie, 1975). 113 s.

Dansk fagbevægelse før århundredskiftet har ikke været genstand for mange videnskabelige undersøgelser i de senere år, og en af årsagerne her til er nok den vanskelige kildesituation. Men for Esbjergs vedkommende er situationen efter omstændighederne den bedst tænkelige, fordi Byhistorisk Arkiv har formået at skabe den formentlig største lokale samling i Danmark af arkivalier vedr. arbejderbevægelsen. Eksistensen heraf har da også været både en forudsætning og en inspiration for forfatteren til at foretage denne detailstudie. Den havnearbejderstrejke, der er bogens emne, blev iværksat af arbejdsmændenes fagforening i Esbjerg imod DFDS på et tidspunkt, hvor det var lykkedes at organisere alle havnearbejderne ved DFDS i fagforeningen. Konflikten, der varede over to måneder, endte med et nederlag for arbejderne, hovedsagelig fordi selskabet formåede at holde arbejdet igang ved hjælp af skruetrækkere og dermed fik arbejderne sammenhold til at gå i opløsning. Det lykkedes ikke for arbejderne at realisere tanken om at få iværksat sympatiaktioner mod DFDS i andre havne, og i det hele taget synes fagforeningslederne at have undervurderet modstanderens styrke og stædighed. Der gik flere år, inden fagforeningen kom over dette nederlag, og først i 1900 sluttedes en skriftlig overenskomst med DFDS.

Bogen indledes med en kort oversigt over udviklingen på arbejdsmarkedet og arbejderbevægelsens start i